

KÁROLY ZILAHY
CERCETĂTOR AL VIEȚII ROMÂNILOR DIN TRANSILVANIA
ÎN SEC. AL XIX-LEA

Károly Zilahy face parte din pleiada scriitorilor progresiști maghiari, care au prezentat în publicistică aspecte din viața poporului român. Scrierile lui ne interesează nu numai din punct de vedere cultural ci și etnografic.

Károly Zilahy s-a născut la 28 octombrie 1838 în Zalău. Moare de tânăr, înainte de a împlini vârsta de 26 ani, în 16 mai 1864.

Zilahy a luat parte activă la mișcările organizate în capitala Ungariei împotriva absolutismului habsburgic, precum și la luptele duse de masele înaintate împotriva elementelor reacționare care s-au pus în slujba trădătorilor mișcării de la 1848. Pentru atitudinea lui democratică a fost expulzat din Budapesta și eliminat din Universitate. Până la începerea anului școlar următor, când va pleca la Universitatea din Viena, face o călătorie de studii prin Banat și Transilvania pentru a cunoaște viața și manifestările artistice ale poporului român¹.

Károly Zilahy a fost poet, folclorist și ziarist. De activitatea lui literară ne-am ocupat în alt loc². În cele ce urmează tratez problemele de etnografie consemnate de el în periodicele vremii.

Mă opresc în special asupra acestora, nu numai pentru valoarea lor documentară ci și pentru motivul că ele nu sînt valorificate pînă acum în culegerile făcute din scrierile lui (notate sub 1).

Or numai completate cu articolele acestea, culegerile amintite oferă o imagine veridică a concepțiilor progresiste ale scriitorului.

Ca ziarist Zilahy a colaborat la diferite publicații maghiare. Activitatea lui publicistică se caracterizează printr-o luptă susținută dusă pentru idei progresiste. A militat în special pentru libertatea presei înlănțuită de absolutismul austriac, apoi împotriva naționalismului șovin care începuse să ia proporții în publicistica maghiară și pentru apropiere între naționalitățile conlocuitoare. A scris articole politice, descrieri de călătorie, reportaje etc. precum și șapte articole despre probleme care privesc etnografia. Acestea din

¹ Pentru viața și activitatea scriitorului vezi mai pe larg: Dömötör János în studiul introductiv la *Zilahy Károly munkái* I—II, Pest, 1865, Kovács Ferenc, *Zilahy Károly pályája*, Zalău, 1901; Petri Mór, *Szilágy vármegye monographiája*, 1901, I; Szinnyei József, *Magyar írók élete és munkái* XIV, Budapest, 1914; Varga Kálmán, *Zilahy Károly*, în „*Zilahy Károly válogatott művei*”, Budapest, 1961.

² L. Ghergiu, *Károly Zilahy, literat*, în *Zălaul pe treptele istoriei*, f. I. și f. a.

urmă au apărut în publicația „Vasárnapi Ujság” într-o rubrică specială intitulată *Porturi populare din patria noastră* (Hazai nép viseletek). Dintre cele șapte articole, cinci se referă la români și au următoarele titluri: *Românii din Cîmpia Transilvaniei* (Mezőségi oláhok); *Românii din Beclean* (Bethleni oláhok); *Românii din Orăștie* (Szászvárosi oláhok); *Românii din Lugoj* (Lugosi oláhok) și un studiu mai amplu despre *Românii din Sălaj* (Szilágysági oláhok).

După titlurile pe care le au articolele lui Zilahy, respectiv după rubrica în care sînt încadrate, ne-am aștepta la descrieri amănunțite ale portului popular românesc din diferitele părți ale Transilvaniei. Ele cuprind însă mai ales alte fapte din domeniul etnografiei, insistînd mai mult asupra ocupațiilor, obiceiurilor, folclorului și așezărilor. Portul e înfățișat îndeosebi în ilustrațiile care însoțesc articolele. Aceste ilustrații sînt valoroase din punct de vedere etnografic întrucît din ele ne dăm seama că portul popular românesc din Transilvania, în urmă cu o sută și mai bine de ani, avea caracteristici mult mai puțin diferențiate, decît portul de azi³.

Dar articolele amintite ale Zilahy tratează pe lîngă fapte de etnografie și probleme de altă natură: istorie, demografie etc. Considerînd că acestea nu prezintă interes deosebit, ele neaducînd contribuții nouă în domeniile respective, iar că pe noi ne interesează de astădată numai aspectele etnografice din scrierile lui, extragem numai aceste părți, pe care le dăm în succesiunea apariției lor:

„*ROMINII DIN SĂLAJ*” (Date etnografice). Partea considerabilă a Sălajului (în notă: Sălajul sau Țara Sălajului este format din ținuturile Crasnei, Solnocului de mijloc și Chioarului) este locuită de romîni. Ținînd seama de faptul că aceștia se deosebesc întrucîtva, în ceea ce privește obiceiurile, portul și modul lor de viață, de frații lor din Transilvania, am văzut de bine să-i prezentăm în cîteva aspecte în coloanele acestei publicații.

Din punct de vedere fizic poporul român din Sălaj e frumos și bine făcut. Bărbații sînt adesea înalți de 6 picioare; femeile sînt voinice și aspectuoase. Se caracterizează însă și ei prin defectul general al neamului lor, indolența, și rareori sînt în stare să-și agonisească mai mult decît pîinea de toate zilele. Din acest motiv trăiesc, în general, o viață de mizerie atît sub raport material cît și cultural, necunoscînd aproape nimic din binefacerile civilizației.

Ocupația lor principală este agricultura. Aceasta însă se reduce în general la cultivarea porumbului și numai în puține sate se întîlnesc și semănături mai întinse de grîu. Hrana lor principală o formează porumbul; cu o bucată de mîlai și cu cîteva căciulii de usturoi trăiesc săptămîni întregi; cîrnuri, mîncare fiartă, în special la casa lor, mîncîncă foarte rar, în schimb, ca lucrători cu ziua sau ca servitori, sînt foarte alegători în mîncări. Pomi fructiferi cultivă foarte rar și, cu toate că pămîntul este potrivit pentru astfel de culturi, în grădinile lor nu se prea găsesc alți pomi decît pruni și meri de calitate proastă. Pomi altoiți nu au. Rominii agricultori au doi boi, iar cei mai înstăriți patru. Carul lor e rău și mic fiind făcut în întregime de ei înșiși din lemn, fără a întrebuința nici măcar un cui de fier, iar, din lipsă de șine, roțile carului, după puțină întrebuințare, capătă o formă multiunghiulară neregulată.

Persoanele de ambele sexe lucrează și ca plătiți cu ziua (zileri) și se angajează ca servitori. Considerînd că nu sînt prea pretențioși, iar de altă parte că, făcînd abstracție de indolența lor, fiind supravegheați de aproape lucrează destul de bine și sînt destul de înde-

³ Desenele despre portul românilor din Sălaj sînt făcute de Miklós Zilahy, fratele scriitorului și pictor talentat (Vezi Petri Mór, *op. cit.*, p. 657).

⁴ „Vasárnapi Ujság” Pest, 1859, an VI, nr. 13, p. 144 și urm.

mînatici, ei pot fi utilizați mai cu folos decît mulți servitori maghiari. Dintre ei se recrutează, aproape fără excepție, atît la sate cit și la orașe, morarii, porcarii, și păzitorii de vite.

Mai ales în trecut erau îndeplinit funcția de cneji (crainici) aproape la toate moșiile, dînd dovadă, în slujba aceasta de multă îndemînare și devotament. Mulți se ocupă cu comerțul de vite și cu albinăritul.

Femeile țeș singure toată pînză necesară pentru nevoile familiei și adeseori se pot vedea broderii foarte frumoase pe îmbrăcămintea lor albă. De la ele se poate cumpăra pe un preț foarte avantajos pînză de casă, bună și durabilă.

Portul. Flăcăii poartă cămașă de pînză ornamentată bogat cu broderie de lînică roșie, dar mai ales albastră, (bineînțele că le-o brodează iubita), și izmene. Mijlocul și-l înving cu un *chimiș* lat ornamentat cu nasturi mari de aramă și încheiat în față cu cătărămi. În picioare poartă opinci legate cu curele. Pe cap, peste părul lung care atîrnă în plete, poartă căciulă albă din piele de oaie. Iarna și pe vreme rea îmbracă o vestă, confecționată de preferință din postav de culoare albastră, pe care sînt cusute în față mai multe rînduri dese de nasturi, și pălărie cu boruri mari, îmbibată în untură; cei mai fercheși pun la pălărie o penă neagră, creată; unii poartă și cisme, însă aceasta o pot face numai cei ce sînt servitori. Portul cismelor este considerat ca lux, iar a spune despre cineva că „poartă cisme” are un sens peiorativ. Aceștia sînt considerați mîndri. Se poartă și cioareci albi de pănură. Mai are apoi fiecare atîrnată pe umeri o traistă ornamentată cu ținte și cu franjuri, pe care o duc cu sine la drum, la lucru, la pădure etc. Pe deasupra poartă un suman scurt de pănură aspră și de culoare cafenie sau albă. Cei mai vîrstnici — cu excepția ornamentațiilor — au același port. (Fig. 1)

Porcarii poartă pălărie cu boruri mari, cămașă cu mîneci fluturînde, izmene scurte, care abia ajung pînă la genunchi, traistă cu ținte și un corn, iar pe vreme rea îmbracă suman scurt și opinci. Pantaloni nu poartă și nu au nevoie de altă îmbrăcăminte nici chiar pe vremea cea mai răcoroasă.

Portul femeilor: cămașă cu alțițe, fustă vîrgată sau albastră, zădie cu vergi albastre-închise, roșii și galbene, pe care o numesc *catrință*. La gît poartă salbă făcută din două-trei rînduri de melcișori amestecați cu monete vechi de care se găsesc multe aproape peste tot în Transilvania. Majoritatea femeilor încălță cisme roșii însă acestea le poartă numai în dumineci și în sărbători sau la țiguri, cînd le duc în mîină pînă la marginea orașului. Părul îl despart în două pe creștetul capului. Fetele mai mîndre poartă pe cap o podoabă făcută din mărgelile strălucitoare. Portul femeilor mai în vîrstă este cam la fel cu cel descris, deosebindu-se doar prin faptul că e mai lipsit de ornamente. Femeile măritate — spre deosebire de fete — poartă *catrință* nu numai în față, ci și în spate. (Fig. 2)

Sub raport cultural se găsesc pe o treaptă inferioară și datorită ignoranței, credințele deșarte se bucură de mare răspîndire. Cred în circulația sufletelor celor morți și în strigoi, care prin vizita lor pot face să se ofilească și cel mai sănătos flăcău sau fată. Au convingerea că strigoii pot fi stîrniți prin anumite practici magice, în care sînt mari meșteri în special morarii și porcarii. În caz cînd cineva este fermecat, împlintă o furcă de fier în pămînt, crezînd că prin aceasta leagă strigoii, pe care, cu toate văicărerile lor, nu-i desleagă pînă nu promit că vor înceta cu persecuțiile făcute din încredințarea persoanei care i-a stîrnit. Întîmplări cu strigoi se pot auzi de la foarte mulți romîni care se jură pe frunză și pe iarbă de existența acestora.

Casa părăsită o aprind ca nu cumva să se adăpostească dracul în ea.

Le este foarte frică de grindină. Cînd văd nori grei, împlintă la fiecare casă securea în pămînt și așează peste ea în cruce o mătură și o praftoriță, iar clopotarul de la biserică trage în mod îngrozitor clopotele pentru a alunga furtuna. (Natural că vibrația aerului provocat în acest fel atrage trăznetul și din cauza credinței deșarte, mulți clopotari au căzut jertfă acesteia).

La plecarea de acasă pun de-a curmezișul ușei de la intrare mătura, crezînd că în felul acesta casa este scutită de orice vizită primejdioasă.

Cei ce suferă de boală îndelungată, aruncă în drum vreun semn — în special o bucată de panglică, un nasture, fructe (nouă prune) etc. — fiind convinși că cel care îl va ridica, va lua asupra-și boala.

Alții, drept pomană, pun în drum în dreptul casei un urciur plin cu apă, iar unii și o bucată de piine. În zilele de sărbătoare, cei mai înstăriți împart la cei mai săraci cantități considerabile de plăcinte cu brînză. Pe lîngă aceasta fac daruri și la biserică.

În petrecerile lor se observă multă sălbăticie și primitivism. Se obișnuiește la nuntă să pună pe o piatră udă un cărbune mare înroșit pe care îl izbesc puternic cu muchea securii, producând un sunet ca de tun. Distracția aceasta are de multe ori urmări foarte triste. Așa, de exemplu, în urmă cu câțiva ani a căzut pradă flăcărilor, din cauza ei, aproape un sat întreg.

Plăcerea lor principală este să umble la târguri. Din prilejul acesta flăcăii („ficiorii”) își pun pălăria nouă și-și ung din plin părul cu untură. Fetele îmbracă ica cea mai frumos brodată, încălță cismele roșii și își rumenesc tare fața. Românul toată înaintea de masă bate târgul, iar după masă se infundă în cârciumă unde gustă câte un pahărel de băutură pînă înspre seară cînd pleacă spre casă. Merge „pînă unde îl duce dumnezeu” și de multe ori doarme la margine de drum.

Dansul este cam așa: la început flăcăii și fetele se așează separat pe două rînduri și se plimbă. Apoi cei ce sînt față în față, se iau de mîna și se învîrt în perechi, despărțindu-se din cînd în cînd și săltînd după bunul plac. La urmă întreagă ceata formează un cerc și se mișcă în dreapta și în stînga.

Ca instrumente muzicale întrebuițează fluierul, din care cîntă foarte frumos, și cimpoiul producător de gemete. Au însă pe lîngă acestea și vioară.

Urmează aprecierile despre creația populară a celor din Sălaj, apoi șase cîntece populare traduse în limba maghiară, iar în încheiere spune următoarele: „E necesar să arătăm tot mai mare interes față de creația populară romînă din punct de vedere etnologic, cît și în interesul literaturii noastre proprii”.

În continuarea studiului său, Zilahy se ocupă și de riturile mai importante ale romînilor din Sălaj: *căsătoria* și *înmormîntarea*. În legătură cu acestea spune următoarele:

„În ceea ce privește căsătoria, e vrednic de remarcat faptul că romînii își iau, de obicei, soție din alt sat. E un titlu de mîndrie ca soția să fie adusă dintr-o localitate cît mai îndepărtată de satul de baștină al mirelui. Peste tot există un staroste care mijlocește căsătoria. Flăcăul se duce în peșit însoțit de staroste. Din acest prilej, fata tratează cu mîncare își băutură pe cei doi oaspeți. Dacă cuțitul care i se pune la masă flăcăului este bine ascuțit, e semn că este bine primit și că lucrurile merg bine. În caz că fata place, se face în curînd nunta. Mireasa e dusă în satul mirelui cu mare alai, în car tras de patru sau șase boi și însoțită de nuntași. Coarnele boilor sînt împodobite cu crengi de cimișir. Înaintea boilor merg muzicanți care cîntă din cimpoi melodii triste. De multe ori între muzicanți se găsesc și cîntăreți din vioară. Înainte de cununie preotul leagă pe miri unul de altul cu o panglică, apoi dă fiecăruia câte o bucată de piune cu miere, după consumarea căreia desleagă panglica. Petrecerea durează întreaga zi pînă seara tîrziu. Mirele chiulește, mireasa plînge. Seara, mama mirelui așterne patul pentru perechea tînără pe fin proaspăt.

Înmormîntarea. La mort angajează bocitoare. Acestea se recrutează de obicei dintre femei mai în vîrstă care întrec prin țipetele lor pe adevărații îndoliași. Sub limba mortului pun un ban mic de argint, ca să aibă cu ce plăti luntrașului care îl trece peste rîul ce desparte lumea aceasta de lumea de dincolo. Doliul bărbaților constă în faptul că o jumătate de an umblă cu capul descoperit. Femeile poartă haine de culoare închisă. Multe dintre ele se remărită însă după trecerea a lor șase luni de la moartea soțului”.

Am reprodus în întregime acest articol și pentru motivul că etnografia acestei zone a rămas foarte puțin cercetată pînă azi, dar și pentru concluziile care se pot trage din faptele prezentate de Zilahy privitor la unitatea poporului român.

Celelalte articole privitoare la viața romînilor sînt mult mai sumare. Considerînd că portul și obiceiurile romînilor sînt unitare, fapt de care își dă seama autorul, el nu mai revine asupra a ceea ce este general, ci remarcă

numai notele specifice care deosebesc unele fapte etnografice de la o zonă la alta. Din acest motiv datele cuprinse în restul articolelor sînt mai mult niște note fugare care prezintă totuși suficientă valoare documentară.

„**ROMANII DIN CIMPIA TRANSILVANIEI**⁵. Populația românească majoritară în Cîmpia deluroasă însă lipsită de păduri, pustie, a Transilvaniei, este poate cea mai primitivă, dar în același timp și cea mai viguroasă parte din întreaga rasă; se ocupă cu agricultura și în special cu cultura porumbului... În satele pline de fum cresc foarte rar pomi. Abia ici colo își aruncă umbra, pe geamurile acoperite cu bășică de porc a caselor scunde, acoperite cu paie, cite un prun de soi inferior. Grămezile de gunoi din fața ușii aici nu se prefac în praf, ca în majoritatea satelor românești din alte părți, numai pentru motivul că pe Cîmpie, din lipsă de lemne, populația încălzește cu gunoi.

La tracțiune întrebuițează cu precădere bivoli, pe care îi hrănesc cu coceni de porumb. Sînt animale nepretențioase ca hrană, iar bivolițele, cu toată alimentația slabă, dau lapte bun și mult. Bivolii îi prind și la car și în ultimii ani s-a văzut destul de des pe drumul ce duce de la Feleac spre Cluj cite o moșiereasă în calească hodorogită trasă de bivoli.

Se ocupă din plin și cu creșterea oilor... păcurarii [pakular] stau și pe cea mai mare căldură îmbrăcați în haina lor de blană cu mițele pe dinăuntru și vegetează proptiți în băi.” (Fig. 3)

ROMINII DIN BECLEAN⁶. „...aici poporul a păstrat pînă azi cu fidelitate, după cum se vede și din ilustrația noastră, portul clasei de mijloc purtat pe vremea principilor, păstrîndu-l chiar mai bine decît ungurii...”

Ocupația poporului este agricultura pe care o practică cu multă sîrguință în delta aceasta binecuvîntată a Transilvaniei. Ținutul acesta frumos al Someșului, înconjurat de munți albaștri, face ca poporul să fie sincer și cinstit... și să creeze multe cîntece populare”. (Fig. 4)

Cu toate că datele etnografice pe care le consemnează Zilahy nu se referă, în general, numai la localitatea din titlul articolului, ci sînt valabile pentru un ținut mai întins, în cazul românilor din Beclean însă — în ceea ce privește portul — ele se restrîng numai la locuitorii din localitatea aceasta. Este un port al orașenilor influențat de portul germanilor colonizați în părțile acestea, așa cum a fost influențat peste tot portul miciei nobilimi și burghezii de la orașe, și nu are nimic comun cu portul popular din satele de pe valea Someșului, unde portul a fost și este mult diferențiat de cel din ilustrație.

ROMINII DIN ORĂȘTIE⁷. Românii din Orăștie, la care aparțin și cei din împrejurimile acestui centru, au păstrat mai bine tradițiile vechilor romani în întreaga Transilvanie...

Oglinda cea mai fidelă a vieții și psihologiei poporului din Țara Hațegului este sărbătoarea din ziua de Rusalii, așa numita *nedeie*, care își are originea de la vechile *naiade* — locuitoarele izvoarelor, riurilor și fîntînilor — și de la geniile care erau imaginate ca avînd pe cap un vultur și, odihnindu-se pe o urnă funerară, zîmbiau cu zîmber divin la valea care se vărsa din urmă. Prin *nedeie* poporul din Țara Hațegului sărbătorește bucuria venirii primăverii... La serbarea aceasta se adună flăcări, fete și chiar bătrîni din întreg

⁵ *Ibidem*, nr. 46, p. 344.

⁶ *Ibidem*, nr. 49, p. 580.

⁷ *Ibidem*, nr. 50, p. 591.

ținutul și petrec și joacă („zsukálnak“) toată ziua la sunetul muzicii de cimpoi și tilincă. Din acest prilej se improvizează nenumărate cîntece populare ocazionale:

*Pe-a telegrafului fire
I-am trimis la mîndra știre
Să se gate ca un soare
La nedeie să coboare.*

La serbarea aceasta întotdeauna participanții se prind la un moment dat toți de mîini formînd un cerc și cîntă următorul cîntec:

*Frunză verde de mohor
Inima-mi arde de dor;
Ei, Nedeia, Nedeia,
Goală-i pipa și traista.*

*Tu porți haină-mătăsoasă
Eu-s cu șuba mea mișoasă.
Bani din bertița ta
Blînd îți mîngîie fața.*

*Ei, Nedeie, Nedeie,
Să ne ascundem prin tufe.*

...Poporul din Țara Hațegului este bine dezvoltat atît sub raport fizic cît și psihic. E harnic și capabil. În salbele fetelor („fáták“), aici se întîlnesc bani mari de aur cu efigia lui Lysimah, nu ca în Sălaj și la poalele Meseșului unde salbele sînt făcute din monede late de argint. (Fig. 5)

Dintre fetele zvelte și cu fața bronzată, multe ne reamintesc figura matroanelor romane. Flăcăii marțiali ne-ar reaminti pe legionarii romani, chiar dacă nu ne-ar aduce aminte de ei fiecare bucată de piatră, fiecare cărămidă. Căci casele cu acoperiș de paie au aici vatra pavată cu pietre de mozaic roman (de care se pot cumpăra și azi cu banița în Grădiște) și cu cărămizi pe care sînt diferiți numeri. În loc de prag și de ușior întîlnești la multe case cîte o statuie romană, fără cap.

Plugul scoate tot mereu la suprafață săgeți, săbii, paloșe, bani. Chiar zilele trecute, plugul unui om a scos din pămînt un lanț de aur de mărimea unui lanț de car, încît omul l-a dus acasă atîrnat pe umeri... De altfel în multe părți poporul începe să se maghiarizeze⁸.

ROMINII DIN LUGOJ⁸. „Romînii din Banat se deosebesc mult de frații lor din Transilvania atît în ce privește caracterul cît și firea. Sînt vînjoși, dar nu sînt atît de rigizi; nu sînt străini de civilizație și le place să lucreze. Din întreaga rasă sînt cei mai muncitori și ca urmare — ținînd seama și de pămîntul bun — sînt cei mai înstăriți. Izvoarele principale de cîștig le sînt următoarele: viticultura, apicultura, (mierea de Banat e cea mai căutată și cea mai bine plătită pe piața din Debrețin), comerțul de vite — pe care îl fac pînă pe la Pesta și Viena — morăritul, mai ales că în Banat sînt foarte multe mori uscate [nu de apă], mineritul și fierul lui țuică.

Banatul este țara belșugului și pentru romînii din Transilvania. Nu prea se găsește flăcău care să nu fi lucrat aici măcar o vară, două. Din acest motiv cîntă fetele:

*Arză-te focul Banat
Mulți feciori ai străinat.*

⁸ Ibidem, nr. 52, p. 615.

Poporul e zdravăn, bine făcut și arțagos. Îi place traiul bun, băuturile alcoolice, în special berea făcută din miere (miedul) și țuica. Se hrănește nu numai cu mălai, ca românii transilvăneni, ci și cu pâine de grâu. Cultivă și pomi, în special pruni, din ale căror fructe fierb spirt.

Portul seamănă mult cu al transilvănenilor. Fetele poartă pe lingă salba de bani și șiraguri de melcișori. Bărbații încălță nu numai opinci, ci și cisme". (Fig. 6).

Ținem să ne mai oprim asupra unui obicei românesc consemnat de Zilahy. Vorbind despre sașii din Reghin, spune următoarele: Sașii de aici „au împrumutat câteva obiceiuri de la românii din jur. Așa de exemplu la terminarea secerișului, secerătorii merg în ceată la casa proprietarului holdei, în frunte cu un flăcău împodobit cu o cunună de grâu. Din poarta caselor pe unde trec, copii zglobii sau fete salută pe purtătorul cununii, udându-l din plin cu apă, iar el, dacă reușește să apuce oala de apă, o trîntește de pământ și o sparge. Obiceiul acesta s-a păstrat de la Romani și se practică și în alte părți ale Transilvaniei"⁹.

Observația este interesantă atît pentru împrumuturile etnografice reciproce între naționalitățile conlocuitoare, cît și pentru considerațiile asupra originii romane a unui obicei agrar la românii din Transilvania.

Iată câteva din faptele etnografice consemnate de Károly Zilahy. Privite prin prisma realităților de astăzi, ele nu mai reflectă viața și obiceiurile poporului nostru care, pornit pe drumul realizării societății socialiste și-a ridicat mult nivelul de trai și, în urma revoluției culturale și a lichidării analfabetismului, a eliminat obiceiurile, credințele și practicile superstițioase. Însemnările lui Zilahy își au însă importanța și valoarea ca documente pentru reconstituirea unor aspecte din etnografia poporului nostru dintr-o epocă din care avem prea puțin material informativ scris.

LEONTIN GHERGARIU

KAROLY ZILAHY — EIN FORSCHER DES RUMÄNISCHEN VOLKSLEBENS IN SIEBENBÜRGEN

(Zusammenfassung)

Der Verfasser stellt den aus Zalău stammenden magyarischen Schriftsteller und Dichter Karoly Zilahy vor, der sich mit der Ethnographie und dem Folklor des rumänischen Volkes aus Siebenbürgen beschäftigte. Er war einer der Vorkämpfer für den gemeinsamen Kampf der rumänischen und magyarischen Volksgruppen in Siebenbürgen gegen keiserlich-österreichische Besetzung. Es werden seine Beschreibungen des rumänischen Volklebens aus Sălaj, der siebenbürgischen Eben, aus Beclean und Orăștie vorgelegt.

⁹ Vezi *Szászrégeni szászoké* în „*Vasárnapi Újság*” Pest, 1859, nr. 48, p. 568.

Fig. 1 Români din Sălaj

Fig. 2 Români din Sălaj

Fig. 3 Român de pe Cîmpia Transilvaniei

Fig. 5 Români din Orăștie

Fig. 6 Români din Lugoj